

Waardevol Tiel

Werkgroep voor cultuurhistorie
en leefomgeving

UITGAVE JUNI 2025 NO. 6

WAARDEVOL TIEL

voortzetting van
Milieuwerkgroep Tiel

www.waardevoltiel.nl

Voorzitter:
Arnoud Reijnen

Secretaris:
John van Mil
De Kranshof 86
4005 DC Tiel
john@vanmil-tiel.nl
06-53757004

Penningmeester:
vacant

contributies/donaties
ING betaalrekening:
NL17INGB0003386081
t.n.v.

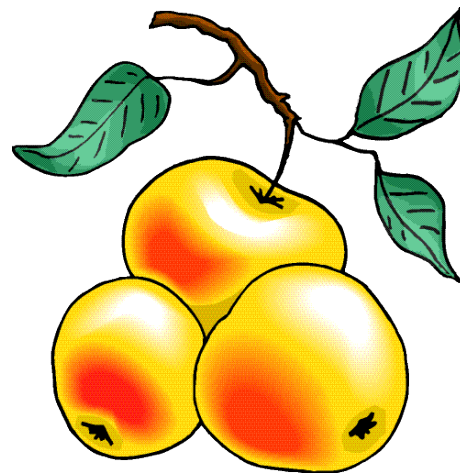
“WAARDEVOL TIEL”
werkgr cultuurhistorie/leefomg.
te Tiel
BIC : INGBNL2A

Info en contact:
waardevoltiel@gmail.com

Redactie: Ton Schiltmans

De Stadsgids

Waardevol Tiel en de Oudheidkamer wilden al lange tijd dat Tiel een gilde kreeg van stadsgidsen. Vorig jaar kwam het ervan. Via een campagne in de lokale krant en diverse Facebook-posts werden potentiële stadsgidsen gevraagd zich te melden voor een cursus stadsgids. Ik was betrokken bij deze campagne maar wilde ook zelf graag stadsgids worden, dus was ik de eerste deelnemer aan de cursus. Peter Schipper en Emile Smit gaven de cursus, waar maar liefst vijfendertig liefhebbers voor waren. Dat was teveel voor één cursus, dus werden er twee gepland. Niet iedereen ging door om stadsgids te worden, maar uiteindelijk bleven er veertien zeer enthousiaste stadsgidsen over. Inmiddels is er weer een wachtlijst ontstaan zodat er binnenkort weer een cursus gegeven gaat worden. Het Flipje en Streekmuseum zou de aanmeldingen verzorgen en de coördinatie met de stadsgidsen op zich nemen. Afgesproken werd dat er gestart zou worden vanaf het museum, maar op verzoek worden ook andere start en stopplekken afgesproken. Via diverse media werd bekendgemaakt dat er vanaf een bepaalde datum, rondwandelingen door Tiel geboekt konden worden. Naast de maandelijkse wandeling, op iedere tweede zaterdag van de maand om 13:30 uur vanaf het museum, kon men ook groepswandelingen boeken. Van beide mogelijkheden is zeer veel gebruik gemaakt. Soms zijn er wel

veertig aanmeldingen voor de maandelijkse wandelingen en moeten we met drie of vier stadsgidsen komen opdagen. Maar ook komen er uit alle windstreken groepen naar Tiel voor een stadswandeling, die ongeveer anderhalf uur duurt. We hebben bedrijven gehad, colleges van B&W uit andere plaatsen, raadsleden, alumni van Tielse scholen, familieuitjes, en nog heel veel meer. Kortom, het is een groot succes. Als gids vind ik het leuk om Tielenaren meer liefde of interesse voor onze mooie stad bij te brengen. Iedere keer als er Tielenaren meelopen, hoor ik na afloop dat ze heel veel niet wisten van Tiel, en dat ze het leuk vinden dat ze het nu wel weten. Aan het begin van een rondwandeling vraag ik altijd of de meesten van buitenaf of uit Tiel komen, zodat ik de rondleiding daarop kan aanpassen. Want inwoners van Tiel horen graag iets van vroeger, terwijl bezoekers van buiten dat iets minder interesseert. Mijn persoonlijke lievelingsverhaal is de geschiedenis van Joan Derk van de Cappelle tot den Pol. Deze in Tiel geboren patriot, die het levenslicht zag op ongeveer de plek van de huidige raadszaal, schreef in 1781 een pamflet genaamd 'Aan het Volk van Nederland', dat volgens vele geschiedschrijvers, maar ook volgens de bekende hoogleraar staatsrecht, Wim Voermans, de basis heeft gelegd voor de Nederlandse en mogelijk de Europese democratie. Deze en de vele andere leuke en interessante feiten over Tiel, zorgen ervoor dat de Tielenaren wat trotser zijn op de stad waarin ze wonen. De tarieven voor het deelnemen aan een stadswandeling zijn te vinden op de website van het museum.

John van Mil

In en Rond het Ambtmanshuis

Over het Ambtmanshuis, het zenuwcentrum van onze gemeente, waar de gemeentelijke kopstukken zijn gehuisvest, valt heel wat te vertellen. En dat is wat wij van plan zijn te doen, in al dan niet aansluitende episodes in dit maandblad. Wat luk-raak dus, maar net hoe onze pet staat. En soms zal het minder gaan over het Ambtmanshuis dan om aanpalende wetenswaardigheden. En we beginnen met een kijkje in de keuken. Geen kijkje in de overdrachtelijke keuken van het college van Burgemeester en Wethouders, maar letterlijk in de keuken. We noemen het:

In de keuken van het Ambtmanshuis

Zoals de in 1525 door ambtman Adriaen van Buren gebouwde ambtswoning nog veel van zijn middeleeuwse sfeer bezit, valt dat ook in de keuken van het Ambt-

manshuis te proeven. Zo is er nog een open schoorsteen te zien, hoewel die niet meer in gebruik is en misschien ook niet meer tot boven het dak open zal zijn. Maar een plaats waar ooit de ketels etenswaren boven een open vuur hingen te garen en de varkenshamen en metworsten in het rookgat hingen. Uit latere tijden dateert het enorme fornuis dat er nu onder staat, maar evenmin in gebruik is. Een bijzonder fornuis, want het is er een van aaneen geklonken platen onbehandeld smeedijzer: ruw en zwaar. Een exemplaar zoals die door de plaatselijke smid wellicht een paar honderd jaar geleden gemaakt kon zijn en die generaties en generaties lang zonder mankementen gebruikt werd. Daar moet je nu eens om komen. Jammer overigens dat het er in die hoek van de schoorsteen wat rommelig uitziet, met allerlei attributen die men kennelijk even kwijt moest.

Niet alles in de keuken is even klassiek, want het bezit ook een aanrecht van terrazzo, dat dateert uit de jaren vijftig. Dat is wat wel als de periode van wederopbouw wordt aangeduid. Tiel had in de oorlogsjaren veel schade ondervonden aan woningen en gebouwen en bovendien was er in die onzekere tijd ook nauwelijks aan nieuwbouw gedaan. Dat moest in de jaren vijftig en zestig allemaal ingehaald worden en wel op degelijke wijze, met dwingende voorschriften voor de inrichting van keukens en sanitair. Dus geen cementen of zinken aanrechten meer, niet meer jezelf wassen in een teil met het sop van de voorganger en zeker je behoeften niet meer doen op een ton, wat voorheen haast de gemiddelde standaard was. Aanrechten, douchecabines en toiletvloeren van terrazzo werden als hygiënisch, doelmatig en betaalbaar aangeraden. Maar in Tiel was er niemand die zulke aanrechten kon maken. Daar moet de in de jaren dertig uit Italië naar Nederland geïmmigreerde Guiseppe Franceschina lucht van gekregen hebben. Die had eerst in Den Haag en later in Amsterdam een baan als terrazzowerker gevonden, maar vertrok begin jaren vijftig, op ongeveer veertigjarige leeftijd, met zijn vrouw en twee dochters naar Tiel, waar hij een eigen bedrijf startte aan de Nachtegaallaan. Concurrentie had hij niet, maar direct werk in overvloed, zodat hij al in die eerste jaren zes man personeel nodig had. Die kon hij in Tiel niet vinden, op enkele Tielse jongemannen na, die echter het vak nog lang niet onder de knie hadden. Dus liet hij al in 1951, uit zijn geboorteplaats Maniago, in Italië, zijn neef en terrazzowerker, Dante Franceschina, overkomen. Die huisde, gezien de heersende woningnood, bij hemzelf op de Lijsterstraat. Maar deze neef had het blijkbaar minder naar zijn zin in Nederland en vertrok weer snel. Daarna vroeg Guiseppe zijn broer, Elio, om hem te komen helpen. Deze Elio kwam in 1956 met zijn gezin, waaronder twee jonge zonen, de ongeveer achtjarige Bruno en de tienjarige Mario, naar Tiel. Deze jongens werden begin jaren zestig ook als terrazzowerker actief in de zaak van hun oom. Het idee was ook dat zij de

zaak van Guisgeppe, die als vader van twee dochters geen opvolger had, uiteindelijk over zouden nemen. Maar vervelend genoeg kreeg een van die jonge Tielse medewerkers, die knul van Derksen, het vak heel goed in de vingers en ook nog verkering met één van Guisgeppe's dochters. Het kwam tot een huwelijk en Guisgeppe kon de jongens, met alle goede wil, geen uitzicht meer bieden op een eventuele overname van zijn bedrijf. Daarop keerde Elio en zijn zoons terug naar Maniago, om daar hun eigen bedrijf te starten. Maar ondertussen hadden Elio en Guisgeppe het Tielse personeel tot vakbekwame hoogte opgeleid. Met deze kundige ploeg moet Franceschina in de wederopbouwperiode duizenden aanrechten, badkamers, toiletten, stoepen, vensterbanken en zoal meer hebben opgeleverd in het kader van de volkshuisvesting en veelal in opdracht van woningbouwverenigingen en de woningverhuur van de gemeente. Maar niet alleen dat; particulieren en middenstanders zagen ook wel wat in de verfraaiing van hun hallen en gangen met dat tot dan toe weinig bekende terrazzo. Zo werd de vloer van de destijds bekende ijssalon van Gerwi in terrazzo uitgevoerd, alsmede de gangen en het trappenhuis van het oude deel van het gemeentehuis. En dus ook het aanrecht in de keuken van het Ambtmanshuis. Aan dat zeventig jaar oude aanrecht, met die met witte en zwarte dambordtegeltjes beklede gootsteen, kleeft dus een bijzonder verhaal, dat past bij al die verhalen van en rondom het Ambtmanshuis. Te hopen is nu dat het aanrecht niet op een of andere dag vervangen wordt door iets nieuws, omdat er een afwasmachine en een koelkast onder moeten kunnen. Dus toevoegen aan de inpandige monumentenstatus van het gebouw, als dat al niet gebeurd mocht zijn.

Wordt vervolgd.

Komende vergadering donderdag 19 juni

Aanvang 19.30 uur

Plaats: Kerkstraat 32

Vergaderingen 2025

donderdag 17 juli

In augustus is er geen vergadering i.v.m. de vakanties.

donderdag 18 september

donderdag 16 oktober

donderdag 20 november

donderdag 18 december